

**PEMBELAJARAN KOPERATIF DALAM MATA PELAJARAN
BAHASA ARAB KOMUNIKASI TAHAP DUA
DI SEKOLAH KEBANGSAAN**

YASRINA BINTI YAACOB

**KERTAS KERJA SARJANA INI DIKEMUKAKAN KEPADA KOLEJ SASTERA
DAN SAINS, UNIVERSITI UTARA MALAYSIA SEBAGAI SEBAHAGIAN
DARIPADA KEPERLUAN UNTUK IJAZAH SARJANA PENDIDIKAN
(KURIKULUM DAN PENGAJARAN)**

UNIVERSITI UTARA MALAYSIA

2010

“Saya akui karya ini adalah hasil kerja saya sendiri kecuali nukilan dan ringkasan yang tiap-tiap satunya telah saya jelaskan sumbernya.”

Tarikh : 30 September 2010

Tandatangan :
Nama : Yasrina binti Yaacob
No. matrik : 800687

**Bidang Pengajian Pendidikan
UUM College of Arts and Sciences
(Universiti Utara Malaysia)**

**PERAKUAN PROJEK SARJANA
(Certification of Masters Project)**

Saya yang bertandatangan di bawah, memperakukan bahawa
(I, the undersigned, certify that)

YASRINA BINTI YAACOB (NO. MATRIK : 800687)

Calon untuk Ijazah **Sarjana Pendidikan (Kurikulum & Pengajaran)**
(candidate for the degree of)

telah mengemukakan kertas projek yang bertajuk
(has presented his/her project paper of the following title)

PEMBELAJARAN KOPERATIF DALAM MATA PELAJARAN BAHASA ARAB

KOMUNIKASI TAHAP DUA DI SEKOLAH KEBANGSAAN.

seperti yang tercatat di muka surat tajuk dan kulit kertas projek boleh diterima dari segi bentuk serta kandungan dan meliputi bidang ilmu dengan memuaskan.
(as it appears on the title page and front cover of project paper is acceptable in form and content and that a satisfactory knowledge of the field is covered by the project paper)

Nama Penyelia : **Prof. Madya Dr. Nurahimah Mohd. Yusoff**
(Name of Supervisor)

Tandatangan :
(Signature)

Tarikh : **30 September 2010**
(Date)

KEBENARAN MENGGUNA

Dalam menyerahkan kertas projek ini, sebagai memenuhi keperluan pengajian Ijazah Sarjana Pendidikan (Kurikulum dan Pengajaran), saya bersetuju supaya pihak perpustakaan UUM mengedar kertas kerja projek ini bagi tujuan rujukan. Saya juga bersetuju bahawa kebenaran untuk membuat salinan, keseluruhan atau sebahagian daripadanya, bagi tujuan akademik, mestilah mendapat kebenaran daripada penyelia saya, atau semasa ketiadaan beliau, kebenaran diperolehi daripada Dekan Sekolah Siswazah.

Sebarang penyalinan penerbitan atau penggunaan ke atas keseluruhan atau sebahagian daripada kertas projek ini, untuk tujuan pemerolehan kewangan tidak dibenarkan tanpa kebenaran bertulis daripada saya. Di samping itu, pengiktirafan kepada saya dan UUM seharusnya diberi dalam sebarang kegunaan bahan-bahan yang terdapat dalam kertas projek ini.

Permohonan untuk kebenaran membuat salinan atau lain-lain kegunaan sama ada keseluruhan atau sebahagian boleh dibuat dengan menulis kepada :

**Dekan
Pascasiswazah dan Penyelidikan
Kolej Sastera dan Sains
Universiti Utara Malaysia**

PENGHARGAAN

Setinggi-tinggi kesyukuran dipanjatkan ke hadrat Allah Taala kerana dengan izinNya dapat saya menyiapkan kertas projek yang bertajuk Pembelajaran Koperatif Dalam Mata Pelajaran Bahasa Arab Komunikasi Tahap Dua di Sekolah Kebangsaan.

Jutaan terima kasih yang tidak terhingga diucapkan kepada Prof. Madya Dr. Nurahimah binti Mohd Yusoff selaku pensyarah yang menyelia kertas projek ini di atas segala tunjuk ajar dan bimbingan serta curahan ilmu yang telah diberikan kepada saya. Ketekunan dan keilmuan beliau banyak membantu saya dalam menyiapkan tugas yang telah diberikan.

Tidak dilupakan juga buat suami, keluarga dan rakan sejawatan yang banyak membantu dan berkongsi pengalaman serta pengetahuan. Semoga segala usaha murni ini aka mendapat keredhoan dan ganjaran daripada Allah SWT.

Sesungguhnya, tugas ini banyak membantu saya memahami dengan lebih jelas kepentingan pengetahuan dan kefahaman guru terhadap kurikulum dan strategi pengajaran sesuatu mata pelajaran bagi memberi kesan yang baik terhadap pengajaran dan pembelajaran. Pastinya, ilmu yang diperolehi ini amat bernilai dalam meningkatkan diri saya sebagai guru yang cemerlang.

PEMBELAJARAN KOPERATIF DALAM MATA PELAJARAN BAHASA ARAB KOMUNIKASI TAHAP DUA DI SEKOLAH KEBANGSAAN

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan untuk meninjau pelaksanaan dan keberkesanan kaedah pembelajaran koperatif dalam pengajaran Bahasa Arab Komunikasi (BAK) tahap dua di sekolah kebangsaan. Kajian ini juga untuk melihat keperluan pembelajaran koperatif bagi meningkatkan motivasi dan pencapaian murid. Keberkesanan dan keperluan tersebut dilihat berdasarkan temubual dan pemerhatian yang dijalankan di dalam kelas. Metodologi kajian melibatkan kajian kualitatif dengan menggunakan reka bentuk kajian kes. Manakala responden kajian ialah seramai 120 orang murid dan 6 orang guru di Sekolah Kebangsaan Dato' Wan Mohd Saman, Tandop, Alor Setar Kedah serta seorang Pegawai Penolong Pengarah Bahasa Arab di Jabatan Pendidikan Negeri Kedah. Data diperolehi daripada dapatan temubual, pemerhatian serta dokumentasi beberapa orang murid yang dipilih dan dihurai secara deskriptif. Instrumen pemantauan diambil dan diubahsuai daripada borang pemantauan proses pengajaran dan proses pengajaran Bahasa Arab Komunikasi Sekolah Kebangsaan yang dibuat oleh KPM (2004) dan instrumen penilaian pemerhatian Penilaian Kendalian Sekolah Rendah (PKSR) untuk BAK (2007). Kaedah triangulasi digunakan iaitu triangulasi antara metod (between method triangulation) dan triangulasi dalam metod (within method triangulation). Maklumat daripada pelbagai sumber ini dikumpul untuk memperkuatkan dapatan antara satu sama lain.

Hasil kajian mendapati guru pernah melaksanakan pembelajaran koperatif sebagai strategi pengajaran walaupun bukan pada setiap masa. Ia bergantung kepada isi pelajaran dan persediaan mereka. Kajian juga turut mendapati murid dan guru mengakui keberkesananannya dalam meningkatkan kefahaman dan minat serta keseronokan pembelajaran. Responden turut merasakan kaedah ini perlu dilaksanakan sebagai strategi pembelajaran. Walau bagaimanapun, kajian mendapati kekurangan peruntukan masa iaitu hanya 2 masa seminggu menyebabkan strategi ini kurang dan sukar dijalankan. Implikasi kajian ini mencadangkan agar guru menggunakan kreativiti mereka ketika menjalankan pembelajaran koperatif dalam masa yang terhad dengan perancangan yang teratur. Semoga dengan langkah Kementerian Pelajaran Malaysia memperkenalkan pengajaran Bahasa Arab sebanyak 5 waktu seminggu bagi sekolah program j-QAF kohort 2009 dapat membantu pelaksanaan kaedah pembelajaran ini dalam usaha untuk meningkatkan keberkesanan dan minat murid. Diharapkan penambahan masa ini dapat diperluaskan di semua sekolah kebangsaan dan kajian lanjutan dapat dijalankan di sekolah-sekolah tersebut.

COOPERATIVE LEARNING IN COMMUNICATIVE ARABIC LANGUAGE YEAR 4, 5 AND 6 AT THE PRIMARY SCHOOL

ABSTRACT

This study aims to observe the implementation and effectiveness of using the cooperative learning in teaching communicative arabic language for year 4, 5 and 6. The study is to examine the needs to use cooperative learning to motivate the students in learning and to enhance the students' achievement. The respondents in this study were 120 students and 6 teachers from Sekolah Kebangsaan Dato Wan Mohd Saman, Tandop Alor Setar and an officer in Kedah Education Department. The data collected were analysed through observation. The observation instrument was adapted from the observation form used by the Ministry of Education. Triangulation method was used through the interview, observation and document analysis. The information from various sources were gathered to support the findings.

The result showed that the teachers have used the cooperative method of learning as their teaching strategy subject to the content of the lesson and the preparation. The study also showed the effectiveness of implementing the cooperative learning. However, due to constraint of teaching time which is two periods a week, this strategy is a bit cumbersome to be implemented. The implication of this research pointed out that teachers are encouraged to be more creative in implementing this strategy with well-planned lesson. The introduction of a 5 period-a-week for Arabic Language for j-QAF cohort 2009 would hopefully entice the implementation of this method in order to enhance the level of effectiveness and students' interest. It is hoped that the additional period could be expanded to all schools and further research could be implemented in the area of research.

KANDUNGAN

KEBENARAN MENGGUNA	i
PENGHARGAAN	ii
ABSTRAK	iii
ABSTRACT	iv
KANDUNGAN	v
SENARAI JADUAL	vii
SENARAI RAJAH	viii
BAB I PENGENALAN	1
1.1 Pendahuluan	1
1.2 Pernyataan masalah	4
1.3 Objektif kajian	7
1.4 Soalan kajian	8
1.5 Kepentingan kajian	8
1.6 Batasan kajian	10
1.7 Definisi operasi	11
1.8 Kerangka konseptual kajian	15
1.9 Rumusan	16

BAB 2 : TINJAUAN LITERATUR

2.1	Pendahuluan	17
2.2	Tinjauan literatur	17
2.2.1	Teori Kaedah Pembelajaran Kooperatif	17
2.2.1.1	Definisi pembelajaran kooperatif	17
2.2.1.2	Teori pembelajaran kooperatif	18
2.2.1.3	Jenis-jenis kumpulan pembelajaran kooperatif	19
2.2.1.4	Teknik –teknik pembelajaran kooperatif	20
2.2.1.5	Langkah-langkah pembelajaran kooperatif	24
2.2.1.6	Kelebihan pembelajaran kooperatif	25
2.2.2	Kajian kes	26
2.2.3	Kajian kajian lepas	29
2.2.3.1	Pemahaman guru terhadap pembelajarankoperatif	29
2.2.3.2	Berkaitan Bahasa Arab	30
2.2.3.3	Pelaksanaan dan keberkesanan pembelajaran kooperatif dalam mata pelajaran Bahasa Arab	31
2.2.3.4	Pelaksanaan dan keberkesanan pembelajaran kooperatif dalam mata pelajaran lain	32
2.2.3.5	Keberkesanan Pembelajaran pembelajaran kooperatif yang dijalankan di luar negara	35
2.2.3.6	Kekuatan dan kelemahan pembelajaran kooperatif	37
2.3	Rumusan	38

BAB 3 METODOLOGI KAJIAN	39
3.1 Pendahuluan	39
3.2 Reka bentuk kajian	39
3.3 Responden kajian	41
3.4 Instrumen kajian	44
3.5 Kesahan dan kebolehpercayaan	49
3.6 Prosedur pengumpulan data	52
3.7 Analisis data	56
3.8 Rumusan	59
 BAB 4 DAPATAN KAJIAN	
4.1 Pendahuluan	60
4.2 Latarbelakang responden	60
4.3 Dapatan kajian	62
4.3.1 Masalah yang dihadapi dalam pengajaran dan pembelajaran BAK.	63
4.3.2 Pemahaman guru terhadap keberkesanan kepelbagaian strategi pengajaran.	67
4.3.3 Pemahaman dan pandangan guru terhadap pembelajaran koperatif.	69
4.3.4 Perlaksanaan pembelajaran koperatif bagi mata pelajaran BAK.	74
4.3.5 Kekuatan dan kelemahan pembelajaran koperatif bagi mata pelajaran BAK yang telah dijalankan.	79
4.3.6 Keberkesanan dan keperluan pembelajaran koperatif dilaksanakan sebagai strategi pengajaran BAK.	86
4.4 Rumusan	93

BAB 5	PERBINCANGAN DAN KESIMPULAN	
5.1	Pendahuluan	94
5.2	Ringkasan kajian	94
5.3	Dapatan dan perbincangan	95
5.4	Implikasi dapatan kajian	107
5.5	Cadangan kajian masa hadapan	108
5.6	Kesimpulan	109
	RUJUKAN	110
LAMPIRAN A :	INSTRUMEN PEMERHATIAN DAN ITEM TEMUBUAL MURID DAN GURU	114
LAMPIRAN B :	SURAT KEBENARAN BAHAGIAN PERANCANGAN DAN PENYELIDIKAN DASAR PENDIDIKAN KEMENTERIAN PELAJARAN MALAYSIA	119
LAMPIRAN C :	TRANSKRIP TEMUBUAL	120
LAMPIRAN D :	BORANG PEMERHATIAN GURU DAN MURID	124
LAMPIRAN E :	DOKUMENTASI MURID	141

SENARAI JADUAL

NO. JADUAL	TAJUK	HALAMAN
1	Langkah-langkah pembelajaran koperatif Arends	23
2	Keseluruhan responden	43
3	Data dan sumber kajian	55
4	Responden guru	61
5	Responden murid	61
6	Responden pegawai Jabatan Pelajaran Negeri	61

SENARAI RAJAH

NO. RAJAH	TAJUK	HALAMAN
1.1	Kagan (1994).	13
1.2	Kerangka konseptual kajian.	15
3.2	Triangulasi antara metod.	45
3.3	Triangulasi dalam metod.	46
4.1	Borang instrumen pemerhatian murid 6 Harmoni.	64
4.2	Dokumentasi kerja kumpulan murid kelas 5 Kualiti.	66
4.3	Borang instrumen pemerhatian pengajaran guru B.	71
4.4	Borang instrumen pemerhatian pengajaran guru A.	71
4.5	Borang instrumen pemerhatian pengajaran guru B.	76
4.6	Borang instrumen pemerhatian murid 4 Harmoni.	78
4.7	Dokumentasi kerja kumpulan murid.	85
4.8	Dokumentasi kerja kumpulan murid kelas 5 Kualiti	87

PEMBELAJARAN KOPERATIF DALAM MATA PELAJARAN BAHASA ARAB KOMUNIKASI TAHAP DUA DI SEKOLAH KEBANGSAAN

BAB 1

PENGENALAN

1.1 Pendahuluan

Bahasa Arab Komunikasi (BAK) Sekolah Kebangsaan mula diperkenalkan dalam sistem pendidikan di Malaysia secara rasmi pada tahun 1997. Ia dilaksanakan melalui Projek Rintis dengan memilih 97 buah sekolah yang terpilih sebagai pelaksanaan kurikulum ini bagi tahun satu sahaja.

Surat Pekeliling Ikhtisas Bil.8/2002 menyatakan BAK Sekolah Kebangsaan merupakan salah satu kurikulum yang ditawarkan di Sekolah Kebangsaan sebagai Bahasa Tambahan pada tahun 2003. Petikan Surat Pekeliling Ikhtisas Bil 13/2004: Pelaksanaan Program j-QAF di Sekolah Rendah.

“Model Peluasan Pelaksanaan Bahasa Arab Komunikasi (BAK) akan dilaksanakan sepertimana pelaksanaan Bahasa Arab Komunikasi sebagai bahasa tambahan di sekolah kebangsaan pada masa ini, iaitu 2 waktu seminggu. Pengajaran dan pembelajaran bagi mata pelajaran Bahasa Arab Komunikasi hendaklah dimasukkan dalam jadual waktu rasmi persekolahan seperti mana yang dijelaskan dalam Surat Pekeliling Ikhtisas: Bil. 8 Tahun 2002 KP (BS) 8591 jilid XVII (8) bertarikh 1 Oktober 2002: Penawaran Mata Pelajaran Bahasa Tambahan di Sekolah Kebangsaan (SK).

Status mata pelajaran ini adalah sebagai mata pelajaran pilihan. Walau bagaimanapun murid hendaklah memilih BAK sekiranya tidak mengambil mata pelajaran Bahasa Cina Komunikasi atau Bahasa Tamil Komunikasi”

(Surat Pekeliling Ikhtisas Bil 13/2004)

The contents of
the thesis is for
internal user
only

RUJUKAN

- Abdul Rahim Abdul Rashid.(1999). *Wawasan dan agenda pendidikan*. Kuala Lumpur. Utusan Publication & Distributors Sdn. Bhd.
- Ahmad Najdi. (2001). Keberkesanan pembelajaran secara koperatif dalam mata pelajaran Bahasa Arab Tinggi Tingkatan empat. Projek Sarjana Pendidikan. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Amita Rena Hall, MA. Ed. (2006). *Families, children and communities in a multicultural and diverse society*. Research Paper on Curricular Models. Nova Southeastern University.
- Aronson, Elliot (1978). *The jigsaw classroom*. Newbury, California : Sage Publications.
- Azizi Yahaya, Shahrin Hashim, Jamaludin Ramli, Yusof Boon dan Abdul Rahman Hamdan (2007). *Menguasai penyelidikan dalam pendidikan*. Universiti Teknologi Malaysia: PTS Professional.
- Bogden, R.C and Biklen, S.K (1982). *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods*. Boston: Ally & Bacon.
- Brown, A. L., & Palincsar, A. S. (1989). Guided, cooperative learning and individual knowledge acquisition. In L. B. Resnick (Ed.), *Knowing, learning, and instruction: Essays in honor of Robert Glaser* .Hillsdale, NJ: Erlbaum. pp. 393-451
- Cheah T. T., Adlan A., Baskaran N. dan Lim C. L. (2002). Keberkesaan kaedah pembelajaran koperatif dalam pembelajaran bacaan pemahaman teks di kalangan murid SJK(C) dan SJK(T), *Jurnal Pendidikan MPSAH* Jld 6, pp21-35.
- Cohen,L., Marrion,L., and Morrison, K. (2000). Research methods in education : (5th Edition). London: Routledgefalmer
- Damon, W. (1984). Peer education: The Untapped Potential. *Journal of Applied Development Psychology* 5: pp331-343.
- Creswell, W.J. (1994). *Research design: Qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- David W. Johnson, Roger T. Johnson (1991). *Learning mathematics and cooperative learning lessons plans for teachers*. Boston: Allyn & Bacon. (1st Edition).
- Dees, R. L. (1991) The role of cooperative learning in increasing problem-solving in college remedial course. *Journal for Research in Mathematics Education*. Vol. 22. No. 5, pp. 409-421
- Deutsch, M. (1949). *A theory of cooperative and competition*. *Human relations* 2:pp.129-152.
- Eder, D and Fingerson, L. (2002). Interviewing children and adolescents. In J.F Gubrium and H.A Holstein (Eds), *Handbook of interviem research : Content and method* (pp.181-200). London : Thousand Oaks.

- Effandi Zakaria and Zanaton Iksan (2006). *Promoting cooperative learning in science and mathematics education: A Malaysian perspective*. Universiti Kebangsaan, Selangor, Malaysia.
- Gan, T. H. & Wong, S. M. (1995). The effects of cooperative learning on the mathematics achievement and attitudes towards learning mathematics of preservice teachers. *Jurnal Penyelidikan Pendidikan MPS*.
- Gan, T. H. (1999). Mencari titik keseimbangan di antara keunggulan teori dan kenyataan praktis: Satu kes pelaksanaan penyelidikan pembelajaran koperatif dalam pengajaran matematik sekolah rendah. *Jurnal Penyelidikan Pendidikan MPS*, 2, 68-85.
- Hidhir Ismail (2004). Penggunaan kaedah pembelajaran koperatif bagi mata pelajaran Balagh peringkat Sijil Menengah Agama di Sekolah Menengah Agama Lughatul Quran, Muar. Universiti Teknologi Malaysia: Tesis Sarjana Muda. Tidak diterbitkan.
- Intan Sapinas. (2007). Tinjauan amalan pembelajaran koperatif di kalangan pelajar tingkatan dua MRSM Gerik, Perak. Projek Sarjana Pendidikan. Universiti Teknologi Malaysia. Tidak diterbitkan.
- Johnson, D.W & Johnson, R (1985). *Learning together and alone : Cooperative and competitive and individualistic learning*. Boston : Allyn & Bacon. (1st Edition).
- Johnson, D.W & Johnson, R (1985). *Learning Together and Alone: Cooperative* Johnson, D.W., & Johnson, R. T. (2002). *Learning together and alone: Overview and meta-analysis*.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1989). *Cooperation and competition: Theory and research*. Edina, MN : Interaction Book Company.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Holubec, E. J. (1993). *Cooperation in the classroom* (6th Edition). Edina, MN : Interaction Book Company.
- Kagan, S (1992). *Cooperative learning resources for teachers*. Riverside, CA: University of California at Riverside.
- Kementerian Pendidikan Malaysia (2007), *Panduan penilaian kendalian sekolah rendah Bahasa Arab Komunikasi tahap dua di sekolah kebangsaan*. Bahagian Pendidikan Islam dan Moral. Kementerian Pelajaran Malaysia.
- Lincoln, Y. & Guba, S. (1985). *Naturalistic inquiry*. London: Sage Publication. London: Sage Publications.
- Mazlan Ibrahim. (2002). Amalan pembelajaran koperatif oleh guru dan kesan ke atas sikap pelajar terhadap matematik. Projek Penyelidikan Sarjana Pendidikan. Universiti Sains Malaysia. Tidak diterbitkan.
- Merriam, S., 1988. *Case study research in education: A qualitative approach*. Jossey-Bass Publishers, California, pp: 4-25.

- Meriam Ismail. (2000). The effects of cooperative learning strategy of TGT on the attitude of year four students toward mathematics in SRK Sekaan Kecil in the District of Matu, Sarawak. *Proceeding of the International Conference in Teaching and Learning*. pg 1218-1224 Ministry of Education. (2003). *Integrated Curriculum for Secondary Schools. Curriculum Specifications. Mathematics Form 3*.
- Mohd. Majid Konting (1988). *Kaedah penyelidikan pendidikan*. Edisi ke 4. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mohd. Najib Ghafar (2003). *Reka bentuk soal selidik pendidikan*. Johor : Universiti Teknologi Malaysia.
- Mok Song Sang. (2006). *Nota pengurusan pengajaran – pembelajaran*. Puchong, Selangor. Multimedia – ES Resources Sdn. Bhd.
- Ng Kim Choy (1999). *Prinsip-prinsip pembelajaran koperatif*. Sandakan : Maktab Perguruan Sabah. Tidak Diterbitkan.
- Nik Mohd Rahimi. (2005). Penilaian kemahiran mendengar dalam kurikulum Bahasa Arab Komunikasi. Tesis Dok. Fal. Fakulti Pendidikan, Bangi UKM.
- Nisbet, J. dan Watt, J. (1982). *Case study*. Oxford: Nottingham University, School of Education
- Nor Azizah Salleh (2001). *Penerapan nilai murni melalui pembelajaran-koperatif*.Universiti Teknologi Malaysia: Tesis Sarjana Muda.
- Nor Azizah Salleh (2001). *Penerapan nilai murni melalui pembelajaran-koperatif*. Universiti Teknologi Malaysia: Tesis Sarjana Muda.
- Noriah Ishak (2004). *Penggunaan peta konsep dan pembelajaran koperatif dalam matapelajaran Sejarah*. Jurnal Pendidikan 27 : ms 47 – 57.
- Piaget, J. (1926). *The language and thought of the child*. New York: Harcourt Brace.
- Qais. F, Zainab .A dan Hamidah. M, (2007). Redefining classroom culture through international design. *Proceeding of the 1st International Malaysian Educational Technology Convention*, (2), Johor Baru, Malaysia.
- Razman Muhamad. (2001). Satu kajian eksperimen tentang keberkesanan pembelajaran secara koperatif dalam mata pelajaran Bahasa Arab komunikasi. Projek Sarjana. Universiti Kebangsaan Malaysia. Tidak diterbitkan.
- Robert E Slavin (1990). *Cooperative learning: Theory research and practise*. Englwood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall.
- Saedah Siraj. (2001). *Perkembangan kurikulum : Teori dan amalan*. Sungai Buluh; Alam Pintar Enterprise.
- Sharan, S (1980). Cooperative learning in small group: Recent method and effect on achievement, attitude and ethnic relations. *Review of Journal Educational Research*.

- Siti Hajar Abd Hamid (2007). Pembelajaran koperatif menggunakan e-pembelajaran di kalangan pelajar yang mengambil subjek Telekomunikasi dan Rangkaian, Fakulti Pendidikan, UTM Skudai Johor. Universiti Teknologi Malaysia: Tesis Sarjana Muda. Tidak diterbitkan.
- Suhaida Abdul Kadir (2002). Perbandingan pembelajaran koperatif dan tradisional terhadap prestasi, atribusi pencapaian, konsep sendiri, akademik dan hubungan sosial dalam pendidikan perakaunan. Universiti Sains Malaysia: Tesis Sarjana Muda. Tidak diterbitkan.
- Vygotsky, L. H. (1978). *Mind in society*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Yin, Robert, K. (1984). *Case study research: Design and methods*. California: Sage Publication.
- Zainun bt Ismaon (2003). Kesan pembelajaran koperatif model STAD ke atas sikap dan persepsi murid tahun lima dalam mata pelajaran matematik KBSR. Projek Sarjana Pendidikan Universiti Kebangsaan Malaysia. Tidak diterbitkan.